

Başlıktaki ifade bir sloganın parçasıdır. Sloganda bir de üç hecelik bir soyad var. Önce ilk iki sözcüğün ilk heceleri uzatılarak söylenip kısa bir ara veriliyor, sözcüklerin arasına da kısa birer ara konuyor ve son üç hece hızla vurgusuz söyleniyor. Sonra yedi hece birden ara verilmeden söyleniyor. Şiirsel olarak yedilik hece ölçüsü ve yinelemenin kullanımı çok eskilere uzanır, etkileyicidir.

Dünya nereye gidiyor, biz nelerle uğraşıyoruz?

İnsanların birlikte yaşamasının temeli, çok kısa bir süreyle ikinci defa kökten değişiyor. İlkine sanayileşme ya da sanayi devrimi denildi. Sanayileşme öncesinde nüfusun bölgesine göre yüzde 75'i ile yüzde 90'ı arasındaki bir bölümü tarımsal üretimde, geri kalan bölümüyse buna bağımlı çalışıyordu. Sanayileşmeyle bu durum tersine döndü. Artık çok daha küçük bir oranda tarımsal istihdam çok daha fazla nüfusun yaşaması için gerekli üretimi yapabiliyordu. Böylece nüfus kentsel bölgelerde yoğunlaşmaya başladı.

21. yüzyıla girerken, kentleşme Dünya'nın birçok bölgesinde daha henüz tamamlanmışken yeni bir köklü değişiklik başladı. Artık yalnız tarım değil imalat sanayisi de ağırlığını yitiriyor. ABD gibi sanayileşmenin önünde yer alan ülkelerde tarımda çalışanlar yüzde 1'in altına doğru gerilerken tarım ve imalat sanayisinde çalışanlar, birlikte yüzde 10'un altına düştü düşecek. Nüfusun tamamının yaşamının maddi koşullarını üretmek için -gelin buna maddi yaşamsal koşullar diyelim- nüfusun yalnızca onda birinin çalışması yeterli olmaya başlıyor. Sanayileşme döneminde olduğu gibi yıl boyunca tam gün çalışılırsa onda dokuzu atıl kalacak. Daha doğru bir yaklaşımla, yani sanayileşme dönemi çalışma düzenini koşul olarak görmeden düşünerek, toplam toplumsal çalışma süresinin yalnızca onda biri maddi yaşamsal üretim için kullanılacak. Geriye kalan onda dokuzuna -muhtemelen daha da fazlasına- ne olacak? İşte yaşadığımız değişimin sırrı bu sorunun henüz belirlenmemiş yanıtında saklıdır.

Kim ne derse desin, sanayileşme ve buna eşlik eden kentleşme döneminde toplumsal örgütlenmenin belirleyicisi sosyalistlik oldu. En basit biçimiyle ifade edersem sosyalistlik,

sorunlara bireysel çözümlerin olmadığı, bireysel olarak güya çözülen sorunların sürekli yinelenildiği, sorunların kalıcı çözümünün yalnızca birlikte geliştirilip uygulanan toplumsal çözümler olduğu biçimindeki temel fikre dayalı ussal davranıştır.

Tarihi daha da öncesine gider ancak Padişahlık sonrası Türkiye'nin cumhuriyet olarak kuruluşu sırasında, İslam'ın olduğu yerde sosyalistliğe gerek olmadığı, sosyalistliğin yerini İslamcı siyasetin kaplayabileceği biçimindeki düşünce baskın geldi ve sosyalistlik olmadan kentleşmeye ve sanayileşmeye kalkışıldı. Bu anlayışa bir bakımdan hak vermek gerekir. Müslümanlık sosyalistliğe, sosyalistlik de Müslümanlığa uygundur. Her ikisinin de özü gereği Müslümanlık sosyalistliğe karşı, sosyalistlik de müslümanlığa karşı olamaz. Sorun şu ki pratiklerde özünden sapma, yozlaşma kuraldır. O kadar ki sapa sapa Müslümanlık sosyalistlik karşıtlığına, sosyalistlik İslam karşıtlığına özdeş hale gelir. Kaldı ki siyasal İslam, Müslümanlığa aykırıdır. Cumhuriyet tarihi boyunca görülen, siyasal İslamın sosyalistliğin yerini doldurmadığı, tam tersine anti-sosyalistliğe, sosyalizm karşıtlığına dönüştüğüdür. Laikliğe dayalı bir üst yapı kurmaya kalkışan tüm ülkelerde olduğu gibi iktisadi temelin dengeli gelişimini sağlayacak, zaman içinde tutarlı kalan bir üst yapı oluşmadı. İktisadi temelin gelişimi özür lü kaldı.

Kentsel yaşamın vazgeçilemez gereği olan sosyalistlik, şimdiden “sanayisizleşme” (İng. deindustrialization) diye adlandırılmaya başlayan yaşadığımız dönemde de belirleyici olacaktır. Sosyalistlik tecrübesine sahip ülkelerin, sanayisizleşme dönemine uyumda daha az sorun yaşayacağı, daha az sancılı geçiş yapacağı, kafasını kuma gömmeyen ya da başka tarafa çevirmeyen herkes tarafından şimdiden açıkça görülebilir. Kuzey'i ile, Güney'i ile, Batı'sıyla, Doğu'suyla neredeyse her ülkede 21. yüzyılın sosyalistlik arayışı açıkça ortadayken devlet, piyasa, medya, hükümet dışı örgütler, el ele vermişler, Türkiye'de yaşayanların başlarını kuma gömmeye, o olmuyorsa başka tarafa çevirmeye çalışıyorlar. Ne o, ne şu, ana sorunumuz işte budur. Başlıkta bir parçasını verdiğim sloganı atanlar da bunların peşine düşenler de işte bu sorunun daha da derinleşmesine hizmet ediyorlar.

Gelişimine baktığımızda bu slogan sanılabileceği gibi 2013'teki Gezi Parkı direnişinde hiç

kullanılmadı. O olaylar sırasında net bir talep vardı. Yaşanan çağla ve ülke koşullarıyla tezat oluşturan, temsili olmayan siyasal görüntünün ortadan kaldırılması ve uygulamalara son verilmesi isteniyordu. Bu doğrultuda başbakanın şahsında somutlanarak hükümetin istifası isteniyordu. Sloganda başbakana ilk adıyla hitap edilip “istifa” deniyordu.

Burada sözünü ettiğim sloganın ilk haliyse AK Partinin parlamentodaki toplantılarında seyircilerin, -maç izlerken futbolcuyu gaza getirmek için kullanıldığı gibi- başbakanın iki hecelik iki adı ve üç hecelik soyadıyla birlikte adının tümünün haykırılması biçiminde çıktı. 2014 seçimlerinin hem öncesinde AK Partili bakanların ve muhtemelen başbakanın oğullarının evlerinde yine muhtemelen seçim çalışmalarında kayıt dışı kullanımlar için yüklü miktarda menşei belirsiz nakit paranın olduğu basına yansınca iki addan ilkinin yerine “hırsız” denilerek slogan değişmeye başladı. Olay görünürde adli bir olaydı ama siyasallaştırıldı. Aslında bu siyasallaşma Gezi Parkı direnişindeki ana talebin boşa çıkarılmasıydı. Yani siyasal hiçbir değişim olmadan herkes yerinde kalırken iktidara eleştiri adı altında ağır sözler söyleyip muhalefet yapıyormuş gibi davranmak, hükümetin istifası ve yeni bir siyasal görüntünün çıkması talebinin yerini aldı. Seçimlerden sonra, masumların ölümüyle sonuçlanan bazı olayların sorumluluğu başbakana atfedilince bu sefer de ikinci adının yerini “katil” ifadesi aldı. Aslında doğrudan yargıyı ilgilendiren bir suç duyurusu olması gerekirken -ki çoğu insan tarafından böyle algılanıyor- içinde hiçbir talep bulunmadan bir ifadenin siyasallaştırılıp ana slogana dönüştürülmesi, iktidara verilen örtülü destek oldu. Bu ifade siyasal slogan olarak “Evet insanların hoşlanmayacağı şeyler yapılıyor, iktidar da bunu iyi yapıyor ama biz bunlara karşı durur gibi yapalım, sonuç getirmez ithamlarla iktidarı ağır bir biçimde yerip muhalefet görüntüsü verelim,” demeye denktir.

Bir kişiye bu kadar sorumluluk yüklemek en azından akla zarardır. Söz konusu kişi, Türkiye’de küçük bir azınlığın bile değil zihniyet olarak ufak bir grubun temsilcisi olan vasati bir siyasi aktördür. Ancak çok geniş bir koalisyon tarafından bulunduğu yere çıkarıldı ve orada tutuluyor. Yargı karşısına çıkarılması mümkündür. Çıkarılmıyor değil, çıkarılmıyor. Yargının konusu olacak konularda söylenen her siyasal söz, lafı güzaftır.

İşin aslına gelince başarısızlığı 2010’da ortaya çıkan Darbe’nin sapkın yıkıcı refleksidir, Türkiye’de şimdi yaşadığımız. (Antromorfik topluluk fikri, yanıltıcıdır. Bilimsel biçimde, teknik ifadelerle söylendiğinde karışık ve anlaşılması zor olduğundan burada topluluk davranışı için insan metaforunu kullanıyorum; metaforu zorlamamak gerekir.) 1980’de uygulanmaya başlayan toplumsal dönüştürme girişimi, 30 yıl içinde Dünya koşullarıyla ve Türkiye’de yaşayanlarla uyumlu sonuçlar vermedi, ancak siyasal yapı ve iktidar bu Darbe ve onun altında yatan anlayışla ile oluştu. Şimdilerde “2023 hedefi”, “devrim”, “reform” gibi ifadelerle yapılanlar, -kimse kendini kandırmasın- ifade ettikleri sonuçları vermezler. Tam tersine yüz yıl önceye dönme, değişime ket vurma, deforme etme girişimlerinden öteye geçemezler.

Tarımın önemli olduğu dönemden kalma bir çok deyiş dilimize yerleşmiştir. Örneğin devrilmeyen bir ağacın önce dibine kezzap dökülür. Bu ağacın köklerini kurutur. Kökü kuruyan ağaç ayakta dursa bile ölür ve biraz sertçe bir yüklenişle devrilebilir. İşte “kökünü kurutmak” terimi buradan gelir. Bir anlamda Darbe, -sanki Donkişot’a öykünmüş- başarısızlığından sorumlu tuttuğu Dünya koşullarının ve Türkiye’de yaşayanların yerleşik pratiklerinin kökünü kurutmaya çalışıyor. (Dediğim gibi topluluk için insan metaforu zorlandığında yanıltıcı olabilir, daha teknik bir dille de ifade edebilirdim, ama böylesi daha anlaşılır, hem cuk diye yerine oturuyor.)

Eğitimde 4+4+4 sistemi ve İmam Hatip Okullarının ağırlık kazanması yeni koşullarla uyumlu değildir. Pratikte yapılmaya çalışılan, yeni bir eğitim sistemi kurmak değildir. Hayalperest, us dışı bir akılla kurgulanan yeni eğitim sistemi tabii ki oturmayacaktır. Yapılan, milli eğitim ile ilgili yerleşik gelenekleri, oturmuş ilişki biçimleri ve bunların örgülerini işlemez hale getirmektir. Benzer biçimde anayasayla ilgili yapılan, anayasal bir yenilenme değil, varolan anayasanın işlemez hale getirilmesidir. Eğitim, sağlık, yargı, mülki idare, akademi, iç güvenlik, dış güvenlik ve aklınıza gelecek her konuda, yapılan yenilik değil, varolanın işlemez hale getirilmesidir. Bu konuda siyasal sorumluluk da yalnızca iktidarda değildir, iktidarın yaptıklarının zımni destekçisi olan başta CHP ve HDP olmak üzere belli başlı bütün muhalefet, sanki kader birliği etmiş gibi aynı sonuca hizmet

ediyorlar.

Evet arkadaşlar, Dünya insan için gereksinimlerinin giderilmesinin ötesinde çok daha rahat ve eğlenceli olarak, çok daha keyifle yaşanacak bir yer haline geliyor. İçimizi sıkıyorsak kafamızı kuma gömmemizdendir. Ciddiyetsizi ciddiye almamızdan, önemsizi önemsememizden, başarısızı başarılı görmemizdendir. Şimdi yeni koşullarda nasıl yaşayacağımızı belirleyip kurma zamanı, gayrısı boş işler.

